

Byla C-242/20**Prašymas priimti prejudicinį sprendimą****Gavimo data:**

2020 m. birželio 8 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Kroatija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2020 m. gegužės 6 d.

Ieškovė:

HRVATSKE Šume d.o.o.[,] Zagreb, kaip *HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj[,]* p.o., Zagreb, teisių ir pareigų perėmėja

Atsakovė:

BP EUROPA SE, kaip *DEUTSCHE BP AG* teisių ir pareigų perėmėja, kaip *THE BURMAH OIL (Deutschland), GmbH*, teisių ir pareigų perėmėja

<...>

Dalykas: Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (Kroatijos Respublikos apeliacinis komercinių bylų teismas) <...>

Pagrindinės bylos šalys <...>:

Ieškovė: *HRVATSKE ŠUME d.o.o.[,] Zagreb*, <...> kaip *HRVATSKE ŠUME javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj [,] p.o. Zagreb* (pagal viešąją teisę įsteigta tikroji bendrija KROATIJS MIŠKAI, tvarkanti miškus ir miškų teritorijas Kroatijos Respublikoje, buveinė Zagrebe), teisių ir pareigų perėmėja <...>, toliau – ieškovė

Atsakovė: *BP EUROPA SE Hamburg*, <...>, kaip *DEUTSCHE BP AG* teisių ir pareigų perėmėja <...>, kaip *THE BURMAH OIL (Deutschland), GmbH*, teisių ir pareigų perėmėja <...>, toliau – atsakovė

Trumpas pagrindinės bylos ginčo dalyko ir nustatytų faktinių aplinkybių išdėstymas, nacionalinių nuostatų, kurios galėtų būti taikomos, turinys ir priežasčių, paskatinusių teismą kelti klausimą dėl Sąjungos teisės nuostatų, išdėstymas:

Šioje byloje *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebo komercinių bylų teismas) <...> nustatė, jog neturi jurisdikcijos, ir atmetė ieškinį, nes mano, kad Kroatijos Respublikos teismai neturi tarptautinės jurisdikcijos. Ieškovė dėl nutarties padavė skundą, kurį nagrinėja *Visoki trgovački sud Republike Hrvatske* (Kroatijos Respublikos apeliacinis komercinių bylų teismas).

Byla *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebo komercinių bylų teismas) buvo pradėta ieškovei 2014 m. spalio 1 d. pateikus ieškinį, kuriame ji nurodė, jog 2009 m. gegužės 21 d. *Vrhovni sud Republike Hrvatske* (Kroatijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas) sprendimu (**orig. p. 2**) <...> ankstesni sprendimai buvo pakeisti, ir teigė, kad vykdymas pagal *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebo komercinių bylų teismas) priimtą nutartį dėl vykdymo ieškovės atžvilgiu buvo negalimas. Be to, pagal šį sprendimą atsakovės buvo įpareigosotos grąžinti ieškovei šioje byloje patirtas civilinio proceso išlaidas, kurios sudarė 299 974,65 HRK, per 8 dienas, o atsakovei šioje byloje, kaip ir pirmajai atsakovei, buvo atsisakyta grąžinti civilinio proceso išlaidas, kurios sudarė 231 480,90 HRK.

Anksčiau pagal *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebo komercinių bylų teismas) priimtą nutartį dėl vykdymo ir pagal atsakovės teisių ir pareigų perėmėjos, šioje byloje prašančios vykdyti teismo sprendimą, prašymą buvo imtasi vykdymo veiksmų skolininkės, iš kurios išieškoma, bendrovės *FUTURA d.o.o. Zagreb*, atžvilgiu, buvo areštuotos skolininkės, iš kurios išieškoma, šioje byloje mokėtinos ieškovei kaip skolininkės, iš kurios išieškoma, skolininkei pinigines lėšos ir perduotos atsakovės teisių ir pareigų perėmėjai, šioje byloje prašančiai vykdyti sprendimą ir sumokėti pinigus. Ieškovė, kaip tariama skolininkės, iš kurios išieškoma, skolininkė, pateikė apeliacinį skundą, bet vykdymo procedūroje jis neturi stabdomojo poveikio, todėl buvo atliktas priverstinis teisminis skolų išieškojimas vykdymo procedūroje ir iš ieškovės sąskaitos 2003 m. kovo 11 d. buvo nurašyta ir perduota atsakovei bendra 3 792 600,87 HRK suma.

Ieškovės, siekiant pripažinti priverstinio vykdymo jos atžvilgiu negalimumą pradėtoje byloje 2009 m. gegužės 21 d. sprendimu *Vrhovni sud Republike Hrvatske* (Kroatijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas) nusprendė, jog vykdymas buvo negalimas, todėl atsakovė netapo ieškovės kreditore šioje byloje ir įsiteisėjus *Vrhovni sud Republike Hrvatske* (Kroatijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas) sprendimui išnyko atsakovės pareigos atlikti mokėjimą ieškovei šioje byloje teisinis pagrindas. Šioje byloje atsakovė, kaip nepagrįstai

praturtėjusi, turi gražinti ieškovei tai, ką pagal atliktą vykdymo procedūrą nepagrįstai gavo, taip pat sumokėti pagal įstatymą nustatytus delspinigius.

Pagal vykdymo procedūrą reglamentuojančius teisės aktus tokiais atvejais galima per tą pačią vykdymo procedūrą pateikti prašymą dėl vykdymo veiksmų panaikinimo, bet ne vėliau nei per vienus metus nuo įvykdymo, todėl ieškovė pradėjo šį specialųjį civilinį procesą, siekdama susigražinti nepagrįsto praturtėjimo sumą, nes jos gavimo pagrindas vėliau išnyko. Prašymo dėl vykdymo veiksmų panaikinimo pateikimo taisyklės nustatytos *Ovršni zakon* (Įstatymas dėl priverstinio vykdymo) (*Narodne novine*, Nr. 57/96, Nr. 29/99, Nr. 42/00, Nr. 173/03, Nr. 194/03, Nr. 151/04, Nr. 8/05, Nr. 121/05, Nr. 67/08, Nr. 139/10, Nr. 154/11 ir Nr. 70/12) 58 straipsnio 5 punkte, o visose vėlesnėse nuostatose dėl vykdymo nustatytas tas pats termino susigražinti sumokėtą sumą per tą pačią vykdymo procedūrą ribojimas.

Nuostatos, reglamentuojančios lėšų gražinimą dėl nepagrįsto praturtėjimo, įtvirtintos *Zakon o obveznim odnosima* (Įstatymas dėl prievolių) (*Narodne novine*, Nr. 35/05, Nr. 41/08, Nr. 125/11, Nr. 78/15 ir Nr. 29/18) 1111–1120 straipsniuose, o pagrindinė taisyklė įtvirtinta 1111 straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta: „Jei dalis asmens turto koku nors būdu pereina kito asmens nuosavybėn ir šis perėjimas nėra pagrįstas teisiniais veiksmais, teismo ar kitos kompetentingos institucijos sprendimu ar įstatymu, asmuo, kuris gavo naudos, privalo ją gražinti, arba – jei tai neįmanoma – kompensuoti gautos naudos vertę.“

Šio ginčo šalys taip pat ginčija teismo jurisdikciją, nes atsakovė yra bendrovė, įsteigta Vokietijos Federacinėje Respublikoje, ir teikdama atsiliepimą į ieškinį užginčijo Kroatijos Respublikos teismo jurisdikciją.

Trgovački sud u Zagrebu (Zagrebo komercinių bylų teismas) nusprendė, kad neturi jurisdikcijos, nes klaidingai taikė 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1) <...>, kurio 66 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Šis reglamentas taikomas tik pradėtam teismo procesui (**orig. p. 3**), autentiškiems dokumentams, kurie oficialiai sudaromi arba įregistruojami, ir teisminėms taikos sutartims, kurios patvirtinamos arba sudaromos 2015 m. sausio 10 d. arba vėliau.“ Teismas padarė tokią išvadą dėl tarptautinės jurisdikcijos todėl, kad nėra konkrečios nuostatos dėl teismo jurisdikcijos nepagrįsto praturtėjimo atvejais, taigi taikoma bendra atsakovo gyvenamosios vietos jurisdikcijos taisyklė. Kadangi ieškinys šioje byloje buvo pateiktas 2014 m. spalio 1 d., taikomas 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1) <...> (toliau – Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001)), o teisingas sąvokos „kvazideliktas“ ar bylų dėl sprendimų vykdymo aiškinimas nėra toks akivaizdus, ir kyla pagrįstų abejonių, todėl dėl šių neišspręstų klausimų nuspręsta pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, siekiant nustatyti, ar Kroatijos Respublikos teismai turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl šio ieškinio. Teisingumo Teismo

sprendimas šiuo klausimu yra reikalingas, kad *Visoki trgovački sud Republike Hrvatske* (Kroatijos Respublikos apeliacinis komercinių bylų teismas) galėtų priimti sprendimą šioje byloje, o iškeltas klausimas yra bendrojo intereso klausimas siekiant, kad Sąjungos teisė būtų taikoma vienodai.

<...> [Bylos nagrinėjimo sustabdymas, kol Teisingumo Teismas priims prejudicinį sprendimą, nurodant svarbias nacionalinės teisės normas]

I. Pirmasis klausimas

Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punkte nustatyta: „Valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl: [<...>] civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto gali būti iškelta vietoje, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti[, teismuose]“.

Atsižvelgiant į tai, kad jau Romos teisėje nepagrįsto praturtėjimo institutas (teisinį pagrindą sudaro vykdymo pripažinimas negalimu, o dabar ieškovė reikalauja grąžinti sumą, nes pasibaigė vienu metų terminas susigrąžinti sumą per tą pačią vykdymo procedūrą) buvo priskiriamas prie kvazideliktų, būtų galima daryti išvadą, jog Kroatijos Respublikos teismai turi jurisdikciją pagal nepagrįsto praturtėjimo vietą. Vis dėlto kvazidelikto atveju sąsaja yra vieta, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis, o *forum delicti* paprastai netaikomas ieškiniams dėl nepagrįsto praturtėjimo, todėl ši nuostata šiek tiek klaidina, nes Tarybos reglamente (EB) Nr. 44/2001 numatyta kvazideliktų specialioji jurisdikcija, bet neužtikrinama atitinkama sąsaja ar alternatyvūs jurisdikcijos pagrindai; esama sąsaja kelia painiavą, nes nepagrįstai praturtėjus nepadaro žalos.

Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją į „civilinės teisės pažeidimų, delikto ar kvazidelikto“ sąvoką įeina bet koks reikalavimas, kuriuo siekiama nustatyti atsakovo atsakomybę ir kuris nėra susijęs su „byla dėl sutarties“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 1 punkto a papunktį (žr. 1988 m. rugsėjo 27 d. Sprendimo *Kalfelis*, 189/87, EU:C:1988:459, 17 ir 18 punktus; 2014 m. kovo 13 d. Sprendimo *Brogstetter*, C-548/12, EU:C:2014:148, 20 punktą, taip pat 2015 m. sausio 28 d. Sprendimo *Kolassa*, C-375/13, EU:C:2015:37, 44 punktą).

2016 m. balandžio 7 d. išvadoje byloje *Gazdasagi Versenyhivatal / Siemens Aktiengesellschaft Osterreich*, C-102/15, generalinis advokatas pasiūlė Teisingumo Teismui į prejudicinį klausimą atsakyti taip: Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktas turi būti aiškinamas taip, kad ieškinys dėl (**orig. p. 4**) nepagrįstą praturtėjimą sudarančios sumos grąžinimo nepriskirtinas prie bylos „dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą. Vis dėlto, kadangi buvo priimta pirmoji iš generalinio advokato išvadų, Teisingumo Teismas nepareiškė nuomonės šiuo klausimu (tai nebuvo civilinė byla, nes nepagrįstai sumokėtą sumą buvo siekiama susigrąžinti administracine tvarka).

Byloje C-572/14, kurioje prašymą priimti prejudicinį sprendimą <...> pateikė *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija), 2016 m. balandžio 21 d. sprendime Teisingumo Teismas pabrėžė: „[<...>] reglamento (EB) Nr. 44/2001 [<...>] 5 straipsnio 3 punktą reikia aiškinti taip, kad ieškinys, kuriuo siekiama prisiteisti atlyginimą, mokėtiną pagal tokias nacionalinės teisės normas, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, kuriomis įgyvendinama 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 5 straipsnio 2 dalies b punkte numatyta „teisingos kompensacijos“ sistema, priskiriamas prie bylos dėl „civilinės teisės pažeidimų, delikto ar kvazidelikto“, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 5 straipsnio 3 punktą.“

Panaši taisyklė dėl specialiosios jurisdikcijos tuo pačiu klausimu yra Reglamento (ES) Nr. 1215/2012 7 straipsnio 2 punkte, kuriame nustatyta: „Asmeniui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškinys kitoje valstybėje narėje gali būti pareikštas: <...> bylose dėl civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto – vietos, kurioje įvyko ar gali įvykti žalą sukėlus įvykis, teismuose“.

Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 12 konstatuojamojoje dalyje pažymėta, kad jurisdikcija turėtų būti nustatoma ne tik pagal atsakovo gyvenamąją vietą, bet ir pagal kitą alternatyvų jurisdikcijos pagrindą, atsižvelgiant į glaudų ryšį tarp teismo ir bylos arba siekiant padėti tinkamai vykdyti teisingumą. Šiuo atveju būtent tarp teismo ir proceso egzistuoja glaudus ryšys ir specialiosios jurisdikcijos taisyklės taikymas yra svarbus siekiant padėti tinkamai vykdyti teisingumą, nes būtent atsakovė pareiškė pirmąjį ieškinį Kroatijos Respublikoje, pagal kurį buvo atliktas mokėjimas, bet vėliau nustatyta, kad tai prieštaravo priverstinio vykdymo procedūros principams. Visi įrodymai, kurie turi būti surinkti, turi būti renkami, be kita ko, Kroatijos Respublikoje.

Todėl pirmasis klausimas yra toks: ar bylas dėl nepagrįstą praturtėjimą sudarančių sumų gražinimo apima Reglamente (EB) Nr. 44/2001 <...> numatytas jurisdikcijos pagrindas, susijęs su kvazideliktais, atsižvelgiant į tai, kad šio reglamento 5 straipsnio 3 punkte, be kita ko, nustatyta: „Valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl <...> kvazidelikto gali būti iškelta vietos, kurioje įvyko žalą sukėlus įvykis ar jis gali įvykti[, teismuose]“?

II. Antrasis klausimas

Be to, šioje byloje nepagrįstas praturtėjimas įvyko per priverstinio vykdymo procedūrą, kuri buvo atlikta, nors neturėjo būti atliekama, o dabar tas pats teismas nagrinėja bylą dėl sumos, kuri nepagrįstai buvo sumokėta per vykdymo procedūrą, gražinimo, nes Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 22 straipsnio 5 punkte nustatyta, kad išimtinę jurisdikciją, neatsižvelgiant į nuolatinę gyvenamąją vietą,

teismo procesuose, susijusiuose su teismo sprendimų vykdymu, turi valstybės narės, kurioje tas teismo sprendimas buvo arba turi būti įvykdytas, teismai.

(orig. p. 5)

Ieškinyms buvo patenkintas atliekant priverstinio vykdymo procedūrą, dėl kurios vėliau *Vrhovni sud Republike Hrvatske* (Kroatijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas) savo sprendime nusprendė, kad ieškovės atžvilgiu ji nebuvo atlikta tinkamai. Negalima reikalauti gražinti sumokėtą sumą per tą pačią vykdymo procedūrą, nes praėjo metai nuo vykdymo dienos, todėl vykdymo procedūrą reglamentuojančios nuostatos privertė ieškovę pareikšti ieškinį civilinėje byloje siekiant susigrąžinti tą sumą. Dėl šios bylos ir priverstinio vykdymo procedūros glaudaus ryšio reikia išspręsti tokį klausimą: ar šioje byloje Kroatijos Respublikos teismas turi išimtinę jurisdikciją?

Todėl antrasis klausimas yra toks: ar civilinėms byloms, pradėtoms dėl to, kad yra apribojimas laiko atžvilgiu susigrąžinti nepagrįstai sumokėtą sumą per tą pačią priverstinio vykdymo procedūrą, taikoma išimtinė jurisdikcija pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 <...> 22 straipsnio 5 punktą, kuriame nustatyta, kad išimtinę jurisdikciją, neatsižvelgiant į nuolatinę gyvenamąją vietą, teismo procesuose, susijusiuose su teismo sprendimų vykdymu, turi valstybės narės, kurioje tas teismo sprendimas buvo arba turi būti įvykdytas, teismai?

Prejudiciniai klausimai:

1. Ar bylas dėl nepagrįstą praturtėjimą sudarančių sumų gražinimo apima Reglamente (EB) Nr. 44/2001 numatytas jurisdikcijos pagrindas, susijęs su kvazideliktais, atsižvelgiant į tai, kad šio reglamento 5 straipsnio 3 punkte, be kita ko, nustatyta: „Valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl <...> 3) kvazidelikto gali būti iškelta vietos, kurioje įvyko žala sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti[, teismuose]“?

2. Ar civilinėms byloms, pradėtoms dėl to, kad yra apribojimas laiko atžvilgiu susigrąžinti nepagrįstai sumokėtą sumą per tą pačią priverstinio vykdymo procedūrą, taikoma išimtinė jurisdikcija pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 <...> 22 straipsnio 5 punktą, kuriame nustatyta, kad išimtinę jurisdikciją, neatsižvelgiant į nuolatinę gyvenamąją vietą, teismo procesuose, susijusiuose su teismo sprendimų vykdymu, turi valstybės narės, kurioje tas teismo sprendimas buvo arba turi būti įvykdytas, teismai?

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas kartu su šiuo prašymu pateikia ieškinio (bylos medžiagos 1–8 lapai), atsiliepimų į ieškinį (bylos medžiagos 43–47 lapai), 2019 m. kovo 20 d. *Trgovački sud u Zagrebu* (Zagrebo komercinių bylų teismas) nutarties (bylos medžiagos 78–82 lapai), dėl šios nutarties pateikto apeliacinio skundo (bylos medžiagos 86–88 lapai), atsiliepimo į apeliacinį skundą (bylos medžiagos 91–94 lapai) ir 2020 m. gegužės 6 d. nutarties dėl bylos nagrinėjimo sustabdymo kopijas.

Zagreb, 2020 m. gegužės 6 d.

<...> (orig. p. 6) <...>

DARBINIS VERTIMAS